چاوپێکەوتن لەگەڵ نوسەر و مێژوونوسی ئەکادیمیی کورد د. جاسم خۆشناو.. سازدانی: هیوا ناسیح

(لە خۆرانی بناری سەفینەوە وە تا کن منارە خوارەکەی پیزە)

((د. جاسم خۆشناو، ئەو پیاوە سادە و خاکیەی گەشتی ژیانی لە گوندی خۆرانی بناری سەفینەوە دەست پێ دەکات، ئەو یەک لە چالاکترین و دێرینترینی ئەو کوردانەیە کە وا بۆ نیو سەدە دەچێت لە هەندەرانە و بۆ ڕۆژێکیش لە خەم و خەبات و ئازاری گەل و نەتەوەکەی دانەبڕاوە، جگە لەوەی کۆتایی حەفتاکانی سەردەی ڕابردوو چەند ساڵێک لە سەرەتای شۆڕشی نوێ پێشمەرگە بووە، ساڵی ١٩٨١ ڕویکردۆتە ئیتالیا و دوو دکتۆرای لە بوارەکانی (پەیوەندییە نێو دەوڵەتییەکان وە مافی مرۆڤ) لە وڵاتەدا هێناوە، چەندان بڕوانامەی نێودەوڵەتی لەبوارەکانی مێژوو، هەڵبژاردن، ڕێکخراوی مەدەنی و ..هتد هێناوە. ناوبراو ئێستا مامۆستای زانکۆیە لە یەکێک لە زانکۆ بەناوبانگ و دێرینەکانی ئیتالیا (زانکۆی پیزە)، چەند کتێبکی لەسەر کورد لە زمانی ئیتالییەوە وەرگێڕاوە و نوسیوە، دەیان وتار و لێکۆڵینەوەی لەسەر کورد و کێشەکەی بە ئیتالی بڵاوکردۆتەوە، سەرپەرشتیار و ڕێکخەری چەندان کۆنفرانس و سیمینار و بۆنەی کەلتوری و سیاسی و ڕۆشەنبیریی کوردی بووە لەو وڵاتە. بە کورتی دەتوانین بڵێین ناوبراو ناسراوترین و چالاکترین کوردە لە وڵاتی ئیتالیا، کەچی لای کورد خۆی هێشتا زۆر کەم ناسراوە و بایەخی پێنەدراوە! لەم چاوپێکەوتنەدا ئاشنای دەبین و دەزانین کە ئەم کەسە گەوهەرێکە، بێمشوریی دەستەڵاتی کوردی و تەمی غوربەت لەبەر چاوانییان ون کردوە.))

پ ١. دکتۆر جاسم خۆشناو کێیە؟ گەر لە دەمی خۆیەوە بیناسین.

و: ناوم جاسم تۆفیق مستەفایە، لە سالی 1959 لە گوندی “خۆران”، لە بناری چیای سەفین هاتوومە دونیاوە، لە سەرەتای سالانی شەستەکان مالەمان چۆتە هەولێر، لەرێ قۆناغەکانی خوێندنم تەواو کردووە، لە هەولێر لە ئامادەیی کوردستان خوندومە. لە نەورۆزی 1981ەوە لە

ئیتالیا دەژیم.

پ ٢. کاک دکتۆر کەی و چۆن تێکەڵاوی شۆڕشی کورد بوون و دواتر چۆن بوو سەنگەری خەباتتان لە شاخەوە بردە ئەوروپا؟

و: لە راستی من، وەک زۆربەی خەڵکی کوردستان، لە سەردەمی مندالی تێکەڵاوی بزوتنەوەی چەکداری یان شۆڕش بووین، لە سەرەتا مالمان لە گوند بوو، لە دوای ئەیلولی 1961 گوندەکەمان بۆردومانکرا، ناچار زۆربەی دانیشتوانەکەی رووی لە ئەشکەوتەکانکرد، وەک خەونی شەوانە هەندێکم ئێستاش لە بیر ماوە.

بە پێی سەرچاوە مێژوویەکان لە سالی ١٩٢٠ ناوچەکەمان بە سەرکردایەتی میرانی سالح بەگی خێران لە دژی دەسەلاتی ئینگلیز راپەڕیوون، لەشکرێکیان بۆ کۆمەک و پالپشتی لە حکومەتەکەی شێخ مەحمود رەوانەی ناوچەی سلێمانی کردووە، بۆیە فڕۆکەکانی ئینگلیز گوندی خێرانیان بۆردومان کردووە. لە سالی ١٩٢٤ کاتێک سمکۆ ئاغای شکاک، بە خۆی لەشکرەکەی سەردانی کوردستانی باشور دەکات، دەلێن، ٢ شەو لە گوندی خێران میوان بووە و پاشان لە ڕێگەی مەرگە و پشدەر گەڕاوەتەوە رۆژهەلات. دوایی کە مالمان هاتە هەولێر و چوونە قوتابخانە زۆربەی هاوینەکان دەگەڕاینەوە گوندەکەمان یان گوندی مالی دایکم، سوسێ، ئاشنایەتیمان لەگەل پێشمەرگە زوو بە زوو پەیداکرد، زۆربەی خزمەکانی دایکم پێشمەرگە بوون.

لەگەل بەیانی ئازاری 1970 هەستی “کوردایەتی” لای من نەشونمایکرد، لە قۆناغی ناوەندی چوومە ریزی “یەکێتی قوتابیانی کوردستان” و دەستم بە خوێندنەوەی رۆژنامە و گۆڤار و کتێبکرد. لە گەل دەستپێکردنەوەی شەڕو پێکدادانی 1974 بۆ ماوەی 2 مانگ، ئازار و نیسان، لە گوندەکانی خۆمان لە خویندن دابڕام و تفەنگێکی بڕنەی لە خۆم درێژترم بە شان بوو، پاشان بابم و خزمان ناچاریانکردم بگەڕێمەوە هەولێر.

((وێنەیەکی قۆناغی ئامادەیی لە هەولێر (١٩٧٧))

کە ئاشبەتالی 1975 رویدا کاریگەری گەورەی لەسەر من دروستکرد، دوای تەواوکردنی ئامادەیی ناوم لە "پەیمانگای تەندروستی موسل" دەرچوو، سەرەتای مانگی 11ی سالی 1978. گەڕامەوە هەولێر و پاش چەند رۆژێک پەیوەندیم بە هێزی پ. م. یەکێتی کرد، 2 خالم پێشمەرگە بوون، لە مەهابادە مالی خالی دایکم و هەندێ لەو خزمانەی لە دوای ئاشبەتالە لە ئێران مابوونەوە، دوای روخان و نەمانی شا گەڕابوونەوە مەهاباد، خالێکم هاوسەرگیری لەگەل ژنێکی ماهابادی کردبوو. لە مەهاباد ئاشنایەتی و ناسینم لەگەل هێزە سیاسیە کوردی و ریکخراوە ئیرانیەکان پەیداکرد، دەرفەتی ئەوەم بۆ رەخسا بۆ ماوەی زیاتر لە دوو سەعات چاوپێکەوتن لەگەل شەهید قاسملۆ بکەم.

چۆن و لەبەرچی سەنگەری خەباتی چەکداریم جێ هێشت؟ وەلامەکە دوورو درێژە و ئەوەندە دەتوانم بلێم من و هاوتەمەنەکانم، لە شار، بیرو بۆچوونێکی رۆمانسیمان بۆ شۆڕش هەبوو، باوەڕمان بە ئازادی رادەربڕین، پرنسیپی عەدالەت و دەستپاکی و راستگۆیی و خزمەتی چینی هەژار و.. هتد هەبوو بەداخەوە لە شاخ ئەوانە زۆر کەم بوون، ئەوکات شەڕی براکوژی نێوان یەکێتی و قیادەی موەقەتە، یەکێتی و حسک و ئەوانیتر لە ئارادابوو، پاش نزیکەی 2 سال وازم لە پ.م هێنا. بیریی ئەوەم دەکردەوە ئەگەر بچمە ئەوروپا و هەول بدەم هەست و سۆزی رای گشتی و کۆمەلانی خەلکی ئەوروپا بۆ دۆزی کورد رابکێشم لەوانەیە لە خەباتی چەکداری باشتر بێت. ئەوە بوو دەرفەتێکم بۆ رەخسا و لە رێگەی تورکیا بەرەو هەندەران کەوتمە رێگا، پاش سەردانیکردنی هەندی وولات لە سەرەتای 1981 لە ئیتالیا گیرسامەوە.

پ ٣. له ئیتالیا چیتان خوندوه، ئهو پله زانستی و ئهکادیمیانهی هناوتانه چین؟

و: ل راستی ن دبوای ل ئیتالیا بمنمو، ئوکات، ب یاسا، ن مافی پناهندیی و ن سسیال هبوو، ئیقام ورگرتن زر ب موشکیل بوو، لبر ئو بیاری مانوم عقلانی نبوو. لگل ئوش، ل شاری پروجا Perugia، دستم ب خوندنی زمان کرد، پروجا شارکی کمونیستی و چپ بوو. پاشان ل کلژی علومی سیاسی ل شاری پیز Pisa ورگیرام، تا کوتنی رژمی بعس ل نیسانی 2003 تاک کورد بووم لم شار.
ل شاری پیز زانستی سیاسی، ب شی "یاسا و سیاستی نودولتی"م تواوکرد. پاشان ل سالانی 1992 – 1995 ل زانکی پادڤ Padova ک 40 کم ل شاری ڤینیسیا دوور دکترام ل "دامزراوو تکنیککانی پاراستنی مافی مرڤ" تواو کرد. ل کتایی 1995 تا ناواستی 1998 گامو شاری پیز و خریکی دکترا بووم ل "پیوندی نودوتیکان".
ل سالی 1994 ل زانکی مهعریفی رما La Sapienza، ل پشبکیک سرکوتم و دبوای ب ماوی 2 سال وک توژر بمنیتوو پاشان، ئگر مامستاکان رزامندیان دربیبای ئو دبووی ب مامستای یاریددر و پاشان رچکی زانستیت وردگرت و تا پفیسر. بداخو ئوکات من جنسیی ئیتالیم نبوو و قبول نکرام، ئوکات ورگرتنی وولاتینامی ئیتالی زر ب گرفت بوو، ئستاش هر وای.

((ونیکی قناغی خباتی شاخ، ل ریزی ی.ن.ک.، ل هاوینی ١٩٧٩، مەهاباد شاری مهاباد، هاوینی ١٩٧٩، گکی "کوی فح"، نزیکی مکتبی – دفتری سیاسی حیزبی دیموکرات، ل راستو: جاسم

خۆشناو، محەدین مەعروفی (ماهابادی)، حاکم پێشڕەو سەید برایم))

پ٤: کاک دکتۆر ئێوە سالانێکی زۆر بوو لە ئیتالیا دەژیان ئەوە چۆن بوو رەگەزنامەی ئەو وولاتەتان نەبوو و بۆچی شاری پیزاتان هەلبژارد؟

و: لە راستی پێمخۆش بوو لە شاری فلۆڕانس بخوینم، کە پایتەختی هەرێمی تۆسکانا Toscana یە و رێنانسی ئیتالیا و هەموو ئەوروپا لێرە سەری هەلداوە، کەمەلێک کوردی باشورو رۆژهەلات لەم شارە دەژیان و زۆریش چالاکبوون بەلام شارێک بوو بژێوی ژیانی گران بوو، بە تایبەتی خانو بە کرێ زۆر گران و بە زەحمەت دەست دەکەوت. شاری پیزەم هەلبژارد لەبەر دوو هۆ، ٨٠ کم لە فلۆڕانس دووربوو و، لە شاری پیزە لە کۆتایی سالانی ١٩٦٠ بزوتنەوەی خویندکارانی چەپ لێرە لە دایکبووەو گەشەی کردووە. هەروەها لە سالی ١٣٤٣زا بە فەرمی زانکۆی پیزا کراوەتەوە و رۆڵ و سەنگێکی تایبەتی هەیە.

سەبارەت بە بەدەستهێنانی جنسیەی ئیتالی، ئەوکات و ئەستا، زۆر بە گرفتە، بە یاسا دیارینەکراوە کە پاش ئەوەندە سالە، تۆ مافی وەرگرتنت هەیە، زۆر کەس هەیە، لەوانە ژمارەیەک کوردی باشور، دوای ٢٠ – ٣٠ سال ولاتینامەی ئیتالیان وەرگتووە. لەبەر ئەوەی لە ئیتالیا جنسیە ماف نیە بەلکو "لێرە جنسیەت پێ دەبەخشن یان پێت دەدەن". لە سالی ١٩٩٢ یاسای ولاتینامە کە تاکو ئیستا دەستکاری و هەموار نەکراوە

لە ئیتالیا وەزارەتی ناوخۆ بەرپرسی سەرەکی پێدانی ولاتینامەیە، داواکەت بە کەمەلێک فلتەر دەڕوات و لە کۆتایی بە بڕیاری وەزیری ناوخۆ پێت دەبەخشن.

من لە سەرەتای مانگی یەکی ١٩٩٤ داواکاریم پێشکەشکرد، لە سەرەتای مانگی ئابی ١٩٩٦ وەلامەکە بە نەگەتیق گەڕایەوە، زۆر زۆر پێی نیگەران بووم، بە ماوەی چەند رۆژێک لە مال دەرنەچووم و وەلامی تەلیفۆنیشم نە دەدایەوە. وەلامەکە، بە نووسین، دەلێ :

"ناوبراو (جاسم) هەرچەندە هەرسێ مەرجە یاساییەکانی هەیە بەلام بە پێی راپۆرتێکی ئاسایش و هەوالدەری نیشتمانی رۆژی …. پێدانی ولاتینامەی ئیتالی بە ناوبراو هەڕەشە بە سەر بەرژەوەندی گشتی و ئاسایشی ئیتالیا دروست دەکات … هتد".

مانگی پێشو، تەموزی ١٩٩٦ زۆربەی کاتم لە شاری رۆما بەسەر برد، بە یارمەتیدانی برادەرانی باکور بە بەستنی خولی پێنجەمی "پەرلەمانی کوردستان لە دەرەوەی ولات" و بەشداریکردن تێیدا، چاوپێکەوتنم لەگەل دەیان ئەندام پەرلەمان و رۆژنامەنوس ئەنجامدا. مانگی ئاب لە ئیتالیا مانگی پشو و گەشت و گەڕانە، شەڕی ناوخۆی پارتی –

یەکەتی و، ٣١ ئاب، سەرباری هەموو شتێ بوو.
بە هەرحال دوای هەفتەیەک پەیوەندیم بە هەندێ مامۆستای زانکۆ و کەسایەتی شاری پیزە کرد، هەموو بەیەکەوە کۆبووینەوە و بە چاوی خۆیان وەلامە نەگەتیڤەکەیان بینی و بە جارێک حەپەسان. بڕیاردرا واژەی ژمارەیەک کەسایەتی ئەکادیمی و کولتوری و سیاسی و ئیداری کۆبکەنەوە و رەوانەی لای وەزیری ناوخۆی بکەن و چونکە تەنها ئەو دەیتوانی بڕیارەکە پوچەل بکاتەوە. خۆشبەختانە وەزیری ناوخۆی ئەوکات بەڕێز جۆرجۆ ناپۆلیتانۆ-(١٩٢٥ – ٢٠٢٣) Giorgio Napolitano بوو. کەسایەتی سیاسی ناسراو بوو، لە سالانی ١٩٨٠ بەرپرسی پەیوەندیەکانی دەرەوەی "پارتی کۆمونیستی ئیتالیا" بوو، لە 2006 تا 2015 بووە سەرۆک کۆمار. پارتی کۆمونیست، ئەوکات، دووەم پارتی گەورەی ئیتالی بوو، من ٢ جار لەکاتی سەردانی مەکتەبی سیاسی ئەو حیزبە چاوم پێیکەوتبوو، جارێکیش، لە نیسانی 1991، بەڕێزان د، مەحمەد عوسمان و عەدنان موفتی بردە لای سکرتێری حیزبەکە و بەڕێز ناپۆلیتانۆ ئامادەبوو، هەر ئەوکات سەرۆکی پەرلەمانی ئیتالی سەر بە پارتی کۆمونیست بوو و پێشوازی لە وەفدەکی رەوەندی کورد لە ئیتالیا کرد و منیش یەکێک بووم لە بەشداربوەکان.

((خۆپیشاندان لە بەرامبەر پەرلەمانی ئیتالی لە ١٠ نیسانی ١٩٩١، د. جاسم، جانتا بەدەستەکە لەگەل شاندیکی کوردی لە لایەن سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکانی پێشوازیمان لێکرا))

مەبەستم ئەوەیە بلێم ئەوکات وەزیری ناوخۆ منی دەناسی، ئەوکاتەی بەرپرسی پارتی کۆمونیستی شاری پیزە، کە ناوەکەی ئەوکاتە گۆڕدرا بوو بە پارتی دیموکراتی چەپ، تەلیفۆنی بۆ وەزیر کرد و مەسەلەکەی بۆ باسکرد من لە تەنیشتی دانیشتبووم و گوێم لە گفتوگۆکە بوو، دیار بوو وەزیر نیگەران بوو و سلاوی بۆ ناردم و رای وابوو نامەکەی بە واژەکانی بۆ بنێرن و لە هەمانکات سکالایەک ئاراستەی دادگا بکەن. ئەوە بوو نزیکەی ١٠٠ واژە، هی دەیان پەرلەمەنتار، سەناتۆر، سەرۆکی ٣ زانکۆ، سەرۆکی ٤ کۆلێژ، دەیان مامۆستای زانکۆ، رۆژنامەنوس، پارێزگاری شاری پیزە و … تاد کۆکرایەوە و رەوانەکرا.

لە هەمانکات جەگری پارێزگاری پیزە کە مامۆستای کۆلێژی یاسا و پارێزەریش بوو سکالاکەی پێشکەشکرد.
بەجگە لەمە ١٠ ئەندامی پەرلەمان و سەنات، بە فەرمی، لە کاتی پرسیار و وەلام question time داوایان لە وەزیری نێوخۆ کردبوو، سەبارەت بە بڕیارەکە، ڕونکردنەوەی زیاتر بدات. بە بەشداری خۆم لە ٤ پرۆگرامی تیڤی و ٢ بەرنامەی ڕادیۆ، باسی بڕیاری ڕەتکردنەوەکە کراو دەیان ڕۆژنامەی ئیتالی وتاریان لەسەر نووسیووە. ئەو دەکۆمێنتانەی باسم کردن هەموو لە ئەرشیفەکەی خۆم پاراستراون.
ئەوە یەکەمجار بوو مەسەلەی "ڕەتکردنەوەی ڕێگەزنامەی ئیتالیا" ئەو دەنگە بداتەوەو بگەوێتە ئەو شوێنانەی باسم کردوون.
من دەمزانی پۆلیسی نهێنی ئیتالی چاودێری چالاکییەکانی من و زۆر کەسیتری دەکرد، لە سالی ١٩٨٤، بە فەرمی بانگیانکردم و هەندێ پرسیاریان کرد و منیش وەلامی هەموومدایەوە. ئەوە بوو پۆلیسی شاری پیزە، دوای ئەو دەنگدانەوەو ناڕەزایەتیە بانگیانکردم و پێیان ڕاگەیاندم کە ئەوان "ڕاپۆرتەکی پۆزەتیڤیان" بە وەزارەتی ناوخۆ ڕەوانەکردووەو سەریان سوڕماوە کە بە نەگەتیف وەلامت بۆ هاتەتەوە.
منیش داوای کۆپییەکی ڕاپۆرتەکەمکرد، هەرچەندە ئەم ڕاپۆرتانە "نهێنی"ین بەلام لە کۆتایی گوتیان داوایەک بە فەرمی بنووسە، لە کۆتایی هەموو مەلەفەکەیان خستە بەردەستم کە بە کورتی ئاماژەیان بەم خالانەکردبوو: ١. زمانی ئیتالی زۆر باش دەزانی و پێی دەنووسێ، ٢. ڕەفتارو سلوکی نایابە، ٣. هیچ جۆرە تاوانێکی ئەنجام نەداوەو پەڕاوەکەی سپیە، ٤. کوردی عێراقە، ٥. یەکێکە لە چالاکوانەکانی خوێندکارانی کورد لە ئیتالی KSEE، ٦. بەرپرسی کۆمیتەی یەکێتی نیشتمانی کوردستانە لە ئیتالیا و ئەندامێکی چالاکی ئەوروپایە، ٧. هەولی ناساندنی دۆزی کورد دەدات لە ئیتالیا لە ڕێگەی وتار و کتێب نووسین (ناوی ٤ کتێبیان نووسیبوو)، دیبەیت و کۆنفرانس و خۆپیشاندان ئامادە دەکات و بەشداری چالاکانەشی تیا دەکات، ٨. لە پیزە زانکۆی تەواو کردووە و دکتۆرای وەرگرتووە … هتد.

لە کۆتایی ڕاپۆرتەکەی پۆلیسی پیزە هاتووە "بە ڕا و بۆچوونی ئێمە ناوبراو هیچ جۆرە هەڕەشە و مەترسییەک بەسەر بەرژەوەندی و ئاسایشی ئیتالیا دروست ناکات". کۆپییەکی ئەم ڕاپۆرتەم لای خۆم پاراستووە.
لە لایەک دڵم بەو ڕاپۆرتەی پۆلیسی شاری پیزا خۆش بوو و لە لایەکیتریش ئەوەندەیتر نیگەران بووم. شانازی بەوە دەکەم کە لە ئەرشیفی ئیتالیا بەو شێوەیە باسمکراوە.
لە ڕاستی من لە سالی یەکەم لە ١٩٨١ لە لایەن پۆلیس چاودێریم خرابووە سەر بەبێ ئەوەی هەستی پێ بکەم. لە 1 ئابی ١٩٨١ "یەکەتی

لاوانی شۆڕشگێڕی کوردستان”مان بە بەیان راگەیاند، پاشان “پەیڕەوپرۆگرامی ناوخۆ” بلاو کردەوە.
من و سەلاح ڕەبوار سەرپەرشتی ئەو ڕێکخراوە نوێیەمان دەکرد، بەیارماندا کۆمەڵە کتێب بە کوردی و عەرەبی پەیدا بکەین و بەسەر خوێندکارە کوردەکان دابەشیان بکەین و هانیان بدەین بخوێننەوە و کتێبیان خۆش بوێت.
بەوەش ڕانەوەستاین، لە کۆتایی سالی ١٩٨١ تابیعەیەکی عەرەبی زۆر باش، بە ئەوکات، کەی، ٢٠٠ دەلاریشمان، لە ڕێگەی دەستەکی عەراقی سەر بە قیادەی مەرکەزی ڕەوانەی مەسکۆ کرد و پاش مانگێک دونیایەک کتێبمان بەدەست گەیشت، هەموو کتێبەکانی مارکس و لینین و ماوتسی تونگ و … هتد، بە چاپێکی زۆر جوان، گەیشتنە ئەدرەسەکەی من و نەمدەزانی لە کوێیان دابنێم. لە شاری پێروجاش جگە لە کۆرسی زمان، ماوەیەک، من خەریکی کارکردن بووم، دوای قۆناغی زمان لە شاری پێروجا رووم کردە شاری پیزە، لێرە بۆ ماوەیەک وەک دەم هەر شەوە لە شوێنێک بووم، کوردی تیا نەبوو.
لە پیزە بارودۆخم بەرەو باشی چوو، لە شارۆچکەیەک، بە ناوی کالچی Calci کە ١٢ کم دوور لە شار پیزە خانوێکم بەکرێگرت، لە ماوەیەکی کەم هەموویان منیان دەناسی و ئەمنیش زۆربەیانم دەناسی، و ئەوکات لە ئیتالیا بێگانە و کۆچبەر نەبوو. لێرە لە لایەک خەریکی زانکۆ، کار کردن بۆ بژێوی ژیان و لە لایەکیش سەرپەرشتیکردنی “یەکێتی لاوانی شۆڕشگێڕ”بووم. زوو زوو سەردانی ئەو شارانەم دەکرد کە کوردی تیا بوو، ئەوکات کوردی هەموو پارچەکان هەر ٢٠٠ کەس دەبووین.

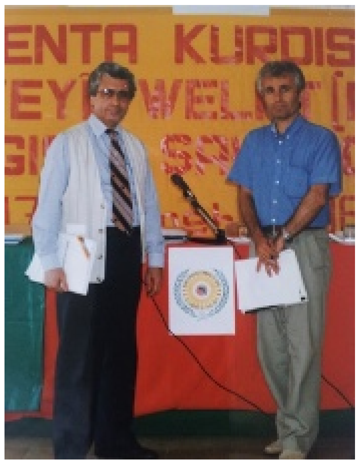

((لەگەڵ بەڕێز جەواد موڵا، خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان لە دەرەوەی ولات لە ڕۆما – ئیتالیا، لە 15 تا 18 تەموزی 1996))
گۆڤارێکمان بە ناوی “دووەیانی شۆڕشگێڕی” بلاوکردەوە، لە کۆتایی ١٩٨٢ سەلاحی هاوڕێ و مامۆستای دێرینم بە ناچاری ئیتالیای بەرەو سوید جێهێشت و بە تەنیا مامەوە. لەبەر ئەوە لەگەڵ هاوڕێکانیتر

بڕیارمانـدا، لە سـالی ١٩٨٣، بەبێ بەیـان دەرکـردن، چالاکیەکـانی "یەکێتی لاوانی شۆڕشگێری کوردستان" ڕابگرین. ئەوە بوو هەموومان چووینە ناوی یەکێتی خویندکارانی کوردستان لە دەرەوەی ولات – ئاکسا AKSA ی سەر بە یەکێتی نیشتمانی و تەنانەت ناو کۆمیتەی ینک – ئیتالیا. لەو کاتەوە هەموو چالاکیە مەیدانیەکان بە ناوی (ئاکسا) ئەنجام دەدران، زۆر بە کەمی بە ناوی یەکێتی، هەموو یەکێتیەکان لە ئاکسا بوون بەڵام هەموو ئاکساکان یەکێتی نەبوون.

لە نیسانی 1982 هەندێ لە هاوڕێکانمان لە زانکۆی پادۆڤا، لە لایەن تەلەبە بەعسیە عیراقی و عەرەبەکان، گەفیان لێکرا بوو و لە 3-2 کەسیش درابوو. ئێمە "بەسە"مان داناوە، بە کورتی زۆر زەرمان لێدان و بە قسەی ڕۆژنامەکان 4 دانەیان بە ئەمبولانس بە تەواری چوون. بەلام ئێمە هەر دەست و برد رامانکرد و پێشوەختە بڕیارماندابوو بەرەو وێستگەی قیتار بڕۆین و لەوێش بەرەو شاری ڤینیسیا بڕۆین، ئەوکات زیاد لە 30 خوێندکاری کورد لەوێ دەیانخوێند. من بە خۆم هیچ شارەزای شاری پادۆڤا نەبووم.

ئەم لێدان و دەستوەشاندنە بووە هەی ئەوەی لە چێشتخانەی زانکۆی شـاری تۆرینۆ و فلۆرانـس، کە بەشـداربووم، دووبـارە ببێتەوەو بەعسیەکان بەیەکجاری چاو ترسا بوون و هیچ جۆرە چالاکی و بەیان دەرکردنیان نەما و قەیسەریان لە بووبووە کونە مشک.

ئەو چالاکیانە وایکردبوو کە من و هاوڕێ کوردەکان بکەوینە ژێر چاودێری پۆلیس، من دەنیام جگە لە سەفارەتی عێراق سەفارەتی تورکیاش زۆر فشاری خستبووە سەر حکومەتی ئیتالیا تا چالاکیەکانمان قەدەغە بکرێن. لەبەر ئەم هۆیانە پۆلیسی نهێنی ئیتالی راپۆرتی نەگەتیقی لەسەر داواکاری من بۆ پێدانی جنسیەی ئیتالی نووسیبوو. بە هەرحال ئەوەبوو، لەسەر داواکاری و فەرمانی وەزیری ناوخۆی ئەوکات، لە نیسانی 1997 جنسیەی ئیتالیم وەرگرت.

پ ٥. ئیتالییەکان بە گشتی و ناوەندە ئەکادیمی و زانستییەکانی ئیتالیا چەند بە کورد و مێژوو و کێشەکەی ئاشنان؟

و: تا شەڕی کوەیت و راپەڕینی ١٩٩١ دۆزی کورد، بە گشتی، لە هەموو ئەوروپـا زۆر بە کەمـی ناسـرابوو، لە ئیتالـیـا لەبەر ئەوەی مـافی پەناهەندەیی و سەسیال نەبوو لەبەر ئەوە پێش ١٩٨٠ بە دەگمەن کود رووی لە ئیتالـیا دەکرد، بە پێی بە دواداچوونەکانی من پێش ئەو بەروارە، ئەوپەڕی، ٢٠ کـورد لە ئیتالـیـا وجـودی هەبـووەو وەک پێویسـتیش رێکخـراو نەبـوون. لەبەر ئەوە لە ناوەنـدە ئەکـادیمی و سیاسیەکان و بواری میدیایی کورد نەناسراو بوو.

بە هاتنی یەکەم لێشاوی کورد لە سالانی ١٩٧٩ – ١٩٨٢ بە نیازی خوێندن، لە گەل هەلگیرسانی شەڕی عێراق و ئیران لە سێپتەمبەری ١٩٨٠ نزیکەی ١٥٠ خوێندکاری کوردی باشور و ژمارەیەکی بچووکیش لە رۆژهەلات و رۆژئاوا، بە نیازی خوێندن، روویان لە ئیتالیا کرد.
سەرەڕای هەول و ماندووبوونی ئەو خوێندکارە کوردانە بە ناساندنی دۆزی گەل و نیشتمانەکەیان تا راپەڕین و کۆڕەوەکەی ١٩٩١ زۆر بە کەمی باسی کوردکراوە. بەلام ئەگەر بگەڕێینەوە بە مێژوو ئەوە دەبینین ئیتالیەکان رۆلێکی بالایان هەبوو لە ناساندنی کوردو زمان و مێژووەکەی. بە نمونە یەکەم رێزمان و قاموسی کوردی – ئیتالی لە سالی ١٧٨٧ لە لایەن قەشەیەکی ئیتالی بە ناوی مەوریتسیۆ گەرسۆنی Maurizio Garzoni نووسراوەو چاپکراوە، لە سالی 2015 لە فێستیڤالی بەدرخان لە ئیتالیا جارێکیتر ئەو فەرهەنگە چاپکرایەوەو من پێشەکیەکەم لە ئیتالی کردەتە کوردی و، سەرپەرشتی فیستیڤالەکەم کرد. لە سالی 1818 قەشەیەکیتر، بە ناوی جۆزێپە کەمپەنیلە Giuseppe Campanile، کتێبێکی بە ناوی “مێژووی هەرێمی کوردستان و ئاینزاکانی” بە چاپ گەیاندووە. ئەم قەشەیە بە زۆربەی ناوچەکانی کوردستان، بە تایبەتی میرنشینی بابان، گەڕاوە، بەرای من، زانیاری و دەنگو باسی گرنگی بەمان تۆمار کردووەو هیوادارم لە ماوەی ئەمسال وەرگێرانەکە، بە سەر زمانی کوردی، تەواو بکەم.
نابێ ئەوەشمان لەبیر بچێ کە مارکۆ پۆلۆ Marco Polo ، لە کتێبەکەی، بە ناوی “ملیۆنەک” لە سەدەی 14 زا باسی “کوردستان” دەکات.
زۆر بازرگان و گەریدەو کەسایەتی ئایینی ئیتالی لە سەدەکانی ١٢ تا ١٩ زا کە رێیان کەوتەتە کوردستان لە نووسین و یاداشتەکانیان باسی کوردستانیان کردووە و، پێویستە ئەم سەرمایە مێژووییە کەبکرێنەوەو بکرێنە کوردی و هەلسەنگاندنیان بۆ بکرێ.
لە سەدەی بیستەم وەک پێویست ناوەندە ئەکادیمی و سیاسیەکان گرنگیان بە کورد و دۆزەکەی نەداوە، هەرچەندە شەریف پاشای خەندان لە دوای پەیمانی لۆزان رووداوەکاتە ئیتالیا و هەر لەرێش، لە سالی ١٩٥١، دەمرێ. بە داخەوە، بە پێی زانیاریەکانی من، توێژینەوەو بەدو داچوون،سەبارەت بە ژیان و چالاکیەکانی ئەو کەسایەتیە لە ئیتالیا نەکراوە.
لەگەل جولانەوەو شۆڕشی ئەیلول ناوە ناوە رۆژنامەکان وتاریان لەسەر ئەم راپەرینە بلاوکردۆتەوە، بە پێی بەلگەکانی بەردەستی من فڕانز مەریا دەزارۆ (١٩٢٥ – ٢٠٠٤)، Franz Maria D’Asaro، لە دوای ١٤ تەمموزی ١٩٥٨ دەگەوێتە عێراق و تا ئاشبەتالیەکەی ١٩٧٥ بە بەردەوامی وتاری لەسەر کورد و سەرکردەکەی، مەلا مستەفا بارزانی،

نووسیوە و لە ١٩٧٦ کتێبێک لەسەر "مەلا مستەفا بارزانی و شۆڕشی ئەیلول" بلاو دەکاتەوە.

لە سالی ١٩٦٣ ئافرەتێکی بەناوبانگی ئیتالیا و ئەوروپا، جۆیس لوسو Joyce Lussu (١٩١٢ – ١٩٩٨)، بە مەبەستی ئاشنا بوون لەگەڵ بزوتتنەوەی کورد روو دەکاتە عێراق، دەچێتە ناوچەکانی ژێردەستی شۆڕش و بۆ ماوێک لەناو هێزی پێشمەرگە، بە میوانی لای مام جەلال و مەلا مستەفا، دەمێنێتەوە، کە دەگەڕێتەوە ئیتالیا کۆمەڵێک وتار بلاو دەکاتەوە،

پڕۆفیسۆر میرێللا گەلێتی Mirella Galletti (١٩٤٩ – ٢٠١٢)، بە پێی زانیاریەکانی من، یەکەم کەسە بە شێوەیەکی ئەکادیمی کاری لەسەر دۆزی کردووە، بۆ ماوەی زیاتر لە ٤٠ سال خزمەتی مێژوو، زمان و کولتوری کوردی کردووە، نزیکەی ١٠ کتێب و دەیان توێژینەوەو سەدان وتاری جۆر بەجۆری لەسەر کورد و کوردستان نووسیووە کەچی بە داخەوە دوای مردنی لە باشور قوتابخانەیەکی بەناو نەکراوە. پەمخەشە ناوی خاتوون لاورا شڕادەر Laura Schrader (١٩٣٨ –) بهێنم، ئەم خاتوونە ڕۆژنامەنوس و مێژوونووسە وەک پڕۆفیسۆر گەلێتی دەیان کتێبی لەسەر دۆزی کورد نووسیووە و زیاد لە نیو سەدەی خزمەتی کوردو کوردستان دەکات، لە کۆتایی ئەمسال، ٢٠٢٣> کتێبێکی بەناوی "بەرخەدان" بە چاپ گەیاندوە.

لە دوای راپەڕینی ١٩٩١، هاتنی عەبدولا ئۆجالان بۆ ئیتالیا لە نۆڤەمبەری ١٩٩٨، کەوتنی رژێمی سەدام حوسین لە ٢٠٠٣ و سەر هەلدانی داعش رۆژ بە رۆژ مەسەلەی کورد لە هەموو بوارەکانی سیاسی و ئەکادیمی و رای گشتی بەرەو پێشەوە دەچێت. لە هەندێک لە زانکۆکان کۆرسی زمان و دۆزی کورد، بۆ ماوەی ١ – ٢ سال کراونەتەوە، بە پێ زانیاریەکانی بەردەستی من زیاتر لە سەدان تێزی زانکۆ و ماستەر و دکتۆرا لەسەر کورد و کوردستان کراون، ئیستا نزیکەی ١٠٠ کتێب، بە زمانی ئیتالی دەست دەکەن و زۆربەشیان لە لایەن ئیتالیەکان نووسراون و ئەوانیتریش لە زمانەکانیتر کراونەتە ئیتالی، ئێستا هەندە ئەکادیمیستی لاوی ئیتالی پەیدابوون و فێری زمانی کوردی، بە تایبەتی شێوەزاری کرمانجی، بوون و دەستیان بە وەرگێران لە کوردی بۆ ئیتالی کردووە.

بە کورتی و بە کوردی لە ئیتالیا زەمینەیەکی باشی پەرەپێدانی دیراساتی کوردی، لە ئارادایە و پێویستە دامەزراوە کوردیەکان، بە تایبەت هی باشور، سود لەم دەرفەتە وەربگرن و پەرە بە پەیوەندیە ئەکادیمیەکان بەدەن. ئێستا بە بەردەوامی، رۆژ بە رۆژ، هەوال و زانیاریەکانی کوردستان دەگەنە ئیتالیا و بە زمانی ئیتالیش بلاو دەکرێنەوە، هەفتە نیە لە شارێکی ئیتالیا کۆڕ و سەمینار لە سەر

دۆزی کورد، بە تایبەتی هی باکور و ڕۆژاڤا، نەگیرێ. بەلام بە داخەوە ئەو هەموو چالاکیانە، وەک پێویست، بە بەرنامە و پڕۆژەیەکی یەکگرتووی ئەنجام نادرێن.

پ٦: چەند لێکۆڵینەوە و کتێبتان بە زمانی ئیتالی نوسیوە لە سەر کورد و کێشە ڕەواکەی و لە چ ساڵێکدا؟ ناوەکانیان چین؟

و: من و هاوڕێ کوردەکان کە گەیشتینە ئیتالیا کێشەی گەورەمان بریتی بوو لە نەبوونی قاموس و کتیبی ڕێزمان نەک هەر بۆ زمانی کوردی تێنانەت، ئەوکات، بۆ زمانی عەرەبیش نەبوو، لە بەر ئەوە ئاسان نەبوو بتوانی بە باشی فێری ئەو زمانە بیت، بە تایبەتی بۆ نووسین و بە شێوەیەکی ئەکادیمی. سەرەڕای ئەوەش هەولمدا ناوە ناوە، لە شارەکەی خۆم، پیزە، کورتە وتار بۆ بلاوکراوەکانی زانکۆ ڕۆژنامەکانی محەلی بنووسم. لە بەهاری ١٩٨٩ نامیلکەیەکم، بە زمانی ئیتالی نووسی و ئەوەش یەکەمجار بوو نامیلکەیەک بەو ژمارە زۆرە بلاوبکرێتەوە. بە کورتی ئەم نامیلکە و کتێبانەم بە زمانی ئیتالی نووسیووەو چاپکراون:

I Kurdi: in popolo in cerca di solidarietà, Pisa, 1989; 2°
.ed. Treviso (Movimento per la dignità- umana), 1991, pp. 27
کوردەکان: گەلێک بۆ دوای هاوکاری دەگەڕێن،

Il genocidio die Kurdi è un affare interno?, in “Pace,
diritti dell’uomo, diritti dei popoli”, n. 3/1990, pp.
125-131، جینۆسایدی کورد کێشەیەکی ناوخۆیی نییە

Le radici del problema kurdo, Pisa, Pacini editore, 1991,
pp. 63 ، ڕەگەکانی کێشەی کورد

Il rispetto dei diritti umani nella costituzione turca: il
caso dei kurdi (Tipografia della Provincia di Pisa), 1993, pp.
25 ، ڕێزگرتنی مافی مرۆڤ لە دەستوری تورکیا، حالەتی کوردەکان

Parlamento Europeo e la questione kurda, in “Pace, diritti
، dell’uomo, diritti dei popoli”, n. 1/1994, pp. 117-143
پەرلەمانی ئەوروپا و دۆزی کورد (دەقی بڕیارەکانی پەرلەمانی ئەوروپی، سەبارەت بە دۆزی کورد، لە سالی 1978 تا 1993)،

Kurdi: il dramma di un popolo e la comunità internazionali,
Pisa, BFS, 1994, pp. 350
، مەسەلەی کورد و یاسای نێودەوڵەتان، سلێمانی، سەنتەری لێکۆڵینەوەی ستراتیجی کوردستان، ٢٠٠٢، سلێمانی، لل ٥١٢

Diritti e condizioni dei bambini kurdi in Turchia
(Tipografia della Provincia di Pisa), 1994, pp. 22

- ماف و بارودۆخی منالانی کورد لە تورکیا، پیزە، ١٩٩٤
- Turchia: tortura e trattamenti inumani e degradanti (Tipografia della Provincia di Pisa), 1994, pp. 30 ، تورکیا: ئەشکەنجە و رەفتارە نامرۆییەکان
- Kurdistan: uno sviluppo bloccato dalla guerra e dalla repressione etnica (Tipografia della Provincia di Pisa), 1994, pp. 23 ، کوردستان: جەنگ و سەرکوتکاری پێشکەوتنیان راگرتووە.
- Il problema del popolo kurdo e il diritto all’autodeterminazione, (Tipografia della Provincia di Pisa), 1994, pp. 25 ، کێشەی گەلی کورد و مافی چارەی خۆنووسین
- L’ingerenza umanitaria: profilo storico- giuridico, il caso dei kurdi, Pisa, BFS, pp. 110.
- دەخالەتی مرۆڤانە لە کوردستان، هەولێر، 2004، دەزگای ئاراس، لل 150
- Immigrati nella Provincia di Pisa: diritti e problematiche concernenti l’integrazione socio-culturale e prospettive (la ricerca e stata sponsorizzata dalla Provincia di Pisa), 1997, pp. 120.
- کوچبەران لە پارێزگای پیزە – ئیتالیا،
- Kurdistan: una terra antica in cerca di libertà ed il ruolo della comunità internazionale per una soluzione politica, in (Federalismo & Libertà), Bologna, ed. il Fenicottero, n. 1/1998, pp. 190-203; n. 2/1998, pp. 151-192.
- کوردستان: نیشتمانێکی دێرین بۆ دوای ئازادی و رۆلی کۆمەلگای نێودەولەتی بۆ چارەسەرێکی بۆ ئاشتیانە. بە دوو بەش، بە 55 لاپەڕە، بلاوکراوەتەوە
- La questione kurda, in Lo STRANIERO, n 7- 1999, pp. 143 – 157، دۆزی کورد
- I curdi nel caos iracheno, in La crisi irachena, cause ed effetti di una storia che non insegna, a cura Osservatorio Iraq, 2014, Roma.، کوردەکان لە گێژاوی عێراق
- Kurdistan dal 1920 ad oggi: Le Istituzioni e Partiti politici. In La questione Kurda: un popolo e una storia, pubblicazione della Regione Emilia – Romagna, ottobre 2018.
- کوردستان لە سالی ١٩٢٠ تا ئێستا: دەمەزراوەو پارتە سیاسیەکان
- لەسالی ١٩٨٧ کتێبی "میرەللا گەلەتی، کورد و کوردستان لە نووسراوەکانی ئیتالیا لە سەدەی ١٣ – ١٩ زا) لە ئیتالی کردەتە

کوردی و لە ستۆکهۆلم،لە بنکەی هەنگاو، بلاوکراوەتەوە.
ە کۆمەڵێ وتار و بابەتی هەمەجۆر لە سایتی کوردستانپۆست بلاوکردۆتەوە، بۆ دیتن و خوێندنەوە بڕۆ سەر ئەم لینکە :
https://www.kurdistanpost.nu/?mod=news&authorid=2412

پ٧: گرنگترین ئەو کار و چالاکییانەی لە ئەوروپا بە گشتی و ئیتالیا بە تایبەتی ئەنجامتان داوە یان بەشداری کاراتان تێیدا هەبووە چین؟
و: لە ڕاستی هەموو خوێندن و توێژینەوەکانم لە ئیتالیا ئەنجامداوە، پێش وەرگرتنی جنسیەی ئیتالی لە بەهاری ١٩٩٧ بۆ من زۆر زەحمەتبوو، بەو ئیقامەی هەمبوو، ڤیزەی ولاتانی تری ئەوروپی بەدەست بێنم. لە ئیتالیا لە دیسەمبەری ١٩٨٢، بۆ یەکەمجار، بەشداریم لە کۆڕێک کرد لە زانکۆ، بە بەشداری ٢ پرۆفیسۆری بەناوبانگی ئیتالی لەسەر دۆز و خەباتی گەلانی چەوساوە، ئەوەبوو بۆ من دەرگایەکی گەورە کرایەوە، لەو کاتەوە تا کەوتنی رژێمی سەدام حوسێن بە بەردەوامی، لە زۆربەی شار و زانکۆکانی ئیتالیا، بەشداری کۆڕو کۆنفرانسی جەماوەری و تیڤی کردووە. بە دەیان پێشنیار و پرۆژەم لەسەر دۆزی کورد پێشکەشی پەرلەمانی ئیتالیا، ٢٠ پەرلەمانی هەرێمەکان و زۆربەی ئەنجومەنی پارێزگاکانی ئیتالیا کردووە. بە تەنهاش چاوم بە ژمارەیەکی زۆر ئەندام پەرلەمان و سیناتۆر، ڕۆژنامەنوس، سکرتێر و کەسایەتی حیزبە سیاسی و کولتوریەکان کەوتووە. لە سالی ١٩٨٧ نامە و ڕاپۆرتێکم بۆ قەداسەتی پاپای ئەوکات ڕەوانە کرد و وەلامی دایەوە کە "قەداسەتی پاپا دوعا و نزای خێر بۆ گەلەکەت دەکات و …هتد" . بەشداری دەیان کۆنفرانسی جۆر بەجۆرم کردووە کە کەم و زۆر پەیوەندی بە مافی مرۆڤ و مافی گەلان هەبووە. لە ئازاری ٢٠٢١، پێش سەردانی قەداستی پاپا فرانسیسکۆ بۆ کوردستان ڕاپۆرت و دەسیەیەکی تەرو تەسەلم لەسەر بەرتەسکبوونەوەی ئازادی ڕادەربڕین و زیندانیانی بادینان، بە ناوەکان، بۆ ڤاتیکان ڕەوانەکرد و پاپا و ڤاتیکان زۆر باش ئاگاداری بارودۆخی مافی مرۆڤن لە هەرێمی کوردستان.
لەم شارەی لێی دەژیم، لە سالی ١٩٨٢، هەر چەندە تەنها من کورد بووم، چالاکیەکی زۆر لەسەر کورد ئەنجامدراوە، چەند جار ئاهەنگی نەورۆز ئامادەکراوە، لە سالی ١٩٨٧ بۆ ماوەی ١٠ ڕۆژ پێشانگایەکی گەورەو دەوڵەمەند لەسەر دۆز و کولتوری کورد، لە بەناوبانگترین بالەخانەی شارەکە و چەند مۆزگرتیەک، بە بەشداری ڕەوانشاد د. کەمال فواد، بەسترا، لە کۆتایی لە هۆلی وەرزش، کە جێگەی ٥ هەزار کەس دەبووەوە، بە ئاهەنگی مۆسیقا و هەلپەرکەی کوردی کۆتایی هات.

لە کاتی کیمیابارانی هەلەبجە سەرەکی زانکۆ و دەیان پرۆفیسۆر نامەیەکی ناڕەزاییان بۆ سەرۆک کۆمار، سەرۆک وەزیران و وەزیری دەرەوەی ئیتالیا و سکرتێری نەتەوە یەکگرتووەکان ڕەوانە کرد و داوای ئیدانەکردنی ئەو کۆمەلکوژییەیان کرد و لە زۆر ڕۆژنامەکانی ولات بلاوبووەوە.

(هەندێک لەو کتێب و بڵاوکراوانەی کە د. جاسم بە زمانی ئیتالی لەسەر کێشەی کورد نوسیونی)

لە نۆڤەمبەری ١٩٨٩ لەسەر پێشنیار و ئامادەکردنی من پرۆژەیەک بە واژۆی ٥٠ ئەندام پەرلەمان ئاراستەی سەرۆک وەزیران و وەزیری دەرەوە کرا. چەند جاریک شاندی خوێندکاران و ڕەوەندی کوردی لە لایەن سەرۆکی فراکسیۆن و سەرۆکی پەرلەمان پێشوازیان لێکراوە. من بۆ خۆم، تا کەوتنی ڕژێمی بەعس، لەگەڵ ٥ سەرۆک وەزیران، ٤ وەزیری دەرەوە و٣ بریکاری وەزیری دەرەوە گفتوگۆم کردووە.

لە نەورۆزی ١٩٩٠ کۆنفرانسێکی گەورەمان، بە ئامادەبوونی دەیان ئەندام پەرلەمان، پرۆفیسۆری زانکۆ، ڕۆژنامەنوس و کەسایەتی کولتوری ئیتالیا و دەیان کەسایەتی سیاسی و ڕۆشنبیری کورد کە لە دەیان ولاتی ئەوروپی هاتبوون، لە پەرلەمانی هەرێمی تۆسکانا، لە شاری فلۆرانس بۆ ماوەی ٣ ڕۆژ بەست. بۆ ئەوکات و بۆ ئێمەی کورد سەرکەوتنێکی هێجگار گەورە بوو. لەگەڵ داگیرکردنی کوەیت پرۆژەیەکی

١٠ لاپەڕەییم بۆ زمانی ئیتالی نووسی و ڕەوانەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، وەزیری دەرەوە، سەرۆکایەتی و فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و سەناتی ئیتالی، بە کورتی بۆ ٧٠٠ لایان و کەسایەتی ئیتالی، ڕەوانەکرد. پرۆژەکە بە ناوی یەکێتی نیشتمانی و بە واژۆی من و کاک نەجات فەخری نووسراوە، بە مێژوو دەلێم، بە ئاگاداری من، لە هیچ ولاتێکیتری ئەوروپی پرۆژەی ئەوها، لە لایەن ڕێکخستن و چالاکوانانی یەکێتی، نە نووسراوە و، هەر بۆ هەول و پرۆژەی ئێمە لە ئەیلولی ١٩٩٠ پەرلەمانی ئیتالی بڕیاری ئیلزامی پەسەندکرد تاکو حکومەت شاندێکی سەرکردایەتی بەرەی کوردستانی داوەتبکات و گوێ لە داخوازی و بۆچوونەکانیان بگرێت.

لە دوای راپەڕین هەولماندا ئۆفیسێک لە شاری ڕۆما، بە ناوی بەرەی کوردستانی، بکەینەوە و کردیشمانەوە و بەلام بە داخەوە کەس، لە ناوەوە، گرنگی پێ نەدا و بە ناچاری دامانخست و لە وتارێک باسمکردووە.

لە سالی ١٩٩٠ – ١٩٩٤، وەک ڕەوەندی کورد لە ئیتالیا، ئەوکات بە زۆری هی باشور بووین، "گۆڤاری هەتاو" مان بە زمانی ئیتالی دەرکرد و بابەتی زۆر باش و ئەکادیمی تیا بلاوکرایەوە، بە رای خۆم یەکێک لە باشترین ئەو گۆڤارانەبوو کە لە دەرەوە بە زمانێکی ئەوروپی چاپکرابێ.

پ ٧: چەند کتێب و لێکۆڵینەوەتان وەرگێڕاوە بۆ کوردی و چەندیان بڵاوکراونەتەوە؟

و: لە ڕاستی من، وەک زۆربەی هاوڕێ و هاوتەمەنەکانم، عاشقی کتێب و خوێندنەوەم بووم، لەبەر ئەوە لە سالی یەکەمی زانکۆ، لە ١٩٨٢، هەر کتێبێکم بە ئیتالی دەخوێندەوە یەکسەر حەزم دەکرد بیکەمە کوردی، بە پڕۆگرام دەستم بە وەرگێڕانی ژمارەیەک کتێب، لە بوارە جیاوازەکان، کرد بەلام گرفتی بژێوی ژیان و خوێندنی زانکۆ و چالاکیی کوردستانیەکان ڕێگەیان لێگرتم و خۆشم قەناعەتم بەوە هێنا کە

مەسەلەی تەرجەمەکردن بۆ قۆناغێکیتر دابنیم.
لە سالی ١٩٨٧ نامیلکەیەکم لە ئیتالی، بە ناوی “کورد و کوردستان لە نووسراوە ئیتالییەکان لە سەدەی ١٣ – ١٩ زا”، لە نووسینی پرۆفیسۆر میرێللا گەلەتی، کردە کوردی و لە هەمان سال لە ستۆکهۆلم چاپکرا. پاشان کەمە وتاری ئیتالیم کردە کوردی بەلام کە دەستمکرد بە نووسینی تێزی زانکۆ کات و توانام بۆ ئەوە تەرخانکرد کە پاش تەواو بوون، وەک کتێبیکی ٣٥٠ لاپەڕە بە زمانی ئیتالی چاپکرا.
هەمان شت کە دەستم بە خوێندنی ٢ دکتۆرا کرد و بەوانە خەریک بووم و کاری تەرجەمەم واز لێ هێنا. سالی پار، ٢٠٢٢ کتێبێکم بە ناوی “مەلا مستەفا بارزانی و شۆڕشی ئەیلول”، لە نووسینی رۆژنامەنووسێکی ئیتالی کە لە سالی ١٩٧٦ چاپکراوە و یەکەم کتێبی ئیتالییە لەسەر کورد، بۆ سەر زمانی کوردی وەرگێڕا و بە شێوەی پی دی ئێف بە ٤٥٠ لاپەڕە بلاوکردەوە. ئێستاش کتێبێکم لەبەر دەستە کە سالی ١٨١٨ لە ئیتالیا چاپکراوەو هیوادارم ئەمسال تەواوی بکەم. لە راستی من تاکو ئێستا نەمتوانیوە نیوەی کتێب و نووسینەکانی خۆم کە بە ئیتالی نووسیوومن بکەمە کوردی و لە هەولی بەردەوامم کە ناوە ناوە بیانکەمە کوردی.

پ ٨. هۆکار چییە بەڕێزت سەرەڕای ئەو هەموو کار و ماندووبوونە، زۆر کەم ناسراوی، یان بەرهەمەکانت بە کوردی بڵاونەکراونەتەوە؟

و: لە راستی من بە ناو و پۆست ئەم کارانەم ئەنجام نەداوەو نایدەم، ئەوەی خۆم حەزم پێیکردووەو قەناعەتم پێی هەبوو کە لە خزمەتی کورد و کوردستانە کردوومە، منەت بەسەر کەس ناکەم و ئەو قسە و زانیاریانەی ئەم چاوپێکەوتنە تەنها بۆ بۆ ئەرشیفکردن و پاراستنی چالاکی و دەکومێنتەکانی خوێندکارانی کورد و ڕەوندی کوردستانییە لە ئیتالیا کە لە نزیکەوە ئاگاداریم هەیە.
سەبارەت بە ناسین، لەوانەیە پەیوەندی بەوەوە هەبێت کە من زوو بە زوو دانوم لەگەل یەکێتی و پارتی نەکوتا و نەبووم بە لایەنگر، وەک دەلێن قەلەمەکەم نەخستە خزمەتی ئەوان. با شتێکت بۆ باس بکەم، لە سالی ١٩٩٨ لەسەر پێشنیارو پێداگری من د. عیسام داود، خەلکی کەرکوکە لە سالی ١٩٧١ لە ئیتالیا دەژی، چالاکوانێکی زۆر دەسەزی کورد و یەکێتی بوو، لەسەر لیستی “سەوزەکانی ئیتالیا” بۆ پەرلەمانی ئەوروپی کاندید بوو، چاوپێکەوتنێکی دوور و درێژم، بە کوردی، لەگەل کرد و بۆ کوردستانی نوێ رەوانەکرد و بە تەلیفۆنیش قسەم لەگەلیانکرد، ئەوکات من بەرپرسی کۆمیتەی ئیتالیا بووم، کەچی بلاویان نەکردەوە. پاشان پەیوەندیم بە خوالێخۆشبوو زاهیر رۆژبەیانی کرد و بە خۆشحالی لە برایەتی، هی پارتی، بلاویکردەوە.

من لە ساڵی ١٩٩٧ کاندید بووم بۆ هەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگای شاری پیزە، ئەوە یەکەمجار بوو کوردێک بەشداری هەلبژاردن بکات و سەرکەوتنێکی گەورەشم بەدەست هێنا و لیستەکەمان بردیەوە، ئەو هەوالەم بۆ هیچ لایەک رەوانە نەکرد.
من بە بەلگە هیچ شتێک نانووسم و بە ناو و ئەدرەسی خۆم بلاویان دەکەمەوە. تاکو ئێستاش نەمزانیووە و نەمبیستووە کەسێک یان نووسەرێکی ئەکادیمی بەرپێچ یا رەخنەی لە نووسینەکانم گرتبێ، هەلبەتە ناوە ناوە کەسیک، کەیلەیەک، بۆ خۆ بردنە پێش بە ناوی خوازراو بۆ ناڕەوا پەلامارم دەدا، زۆرجار وەلام نادەمەوە. ئەگەر باسی ئیتالیا بکەم، ئەوە بەبی زیادەڕۆیی، تا کەوتنی رژێمی سەدام حوسین لە ٢٠٠٣ لەوانەیە لە ناوەندەکانی توێژینەوەو ئەکادیمیە ئیتالیەکان، مەکتەبی سیاسی حیزبەکان، فڕاکسیۆنەکانی پەڕلەمان، سەندیکا سەرەکیەکان، ئەمنستی ئینتەرناشنال – ئیتالیا، رۆژ نامەنوسەکان، زانکۆ و.. هتد زۆر ناسراوبووم بە رادەیەک کە ئێواران دەگەڕامەوە مالەوە تەلیفۆنی نە[illegible]مالم دەردەهێنا تا وەلام نەدەمەوە، نە کات و نە وزەم هەبوو ئەو هەموو وەلامە بدەمەوە و بەشداری کۆڕ و سەمینار بکەم. لە ساڵی شوباتی ٢٠١١ وتاریکی درێژم لەسەر "کام خەلاتی ناتۆ بۆ سەرۆکی هەرێم مەسعود بارزانی" بە زمانێکی ئەکادیمی نووسی و ڕاستیەکانم ئاشکرا کرد، که ئەو خەڵاتە بە پارە رێکخراوە و دروستکراوە. زۆربەی شوێنەکان بڵاویان نەکردەوە، پاشان لە "کوردستانپۆست" بلاوکرایەوەو دەنگ و سەدایەکی زۆری دایەوەو خودی گۆڤاری لڤین چەندەها جار پەیوەندیان پێوەکردم.
من بە بەلگە هیچ شتێک نانووسم و بە ناو و ئەدرەسی خۆم بلاویان دەکەمەوە. تاکو ئێستاش نەمزانیووە و نەمبیستووە کەسێک یان نووسەرێکی ئەکادیمی بەرپێچ یا رەخنەی لە نووسینەکانم گرتبێ.
لە ساڵی ١٩٩٤ مام جەلال هاتە ئیتالیا و وەک کۆمیتەی ئیتالیا بردمانە لای سەرۆک کۆمارو چەند وەزیرێک، لە دوای کەوتنی رژێمی سەدام حوسین، لە تەموزی ٢٠٠٣ جاریکیتر گەڕایەوە ئیتالیا و داوای لە هەموو برادەرانی کۆمیتەی یەکێتی لە یتالیا کرد بۆگەڕێینەوە وولات و گوتی کوردستان پێویستی بە هەمووتانەوە هەیە. لەگەل من زیاتر قسەیکرد و داوای سیقی لێکردم، منیش هەر ئەوکات لە هۆتێلەکە سیقیەکم بە کوردی و عەربی و ئینگلیزی چاپکرد و دامە دەستی. پآشان لە دیسەمبەری هەمان ساڵ گەڕامەوە کوردستان و ماوەیەکی زۆر لە سلێمانی مامەوە بەلام کەس بەکەس نەبوو، ناچار گەڕامەوە ئیتالیا.

١٨ تەموزى ٢٠٠٣، مام جەلال، د. جاسم خۆشناو و لەنجە ميرانى هاوسەرى، رۆما – ئيتاليا، هۆتێل هيلتۆن

پ ٩. ديپلۆماسيەتى كوردى بە گشتى و نوێنەرايەتييەكانى حكومەتى هەرێم لە وڵاتانى ئەوروپا چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

بە بێ پۆليميك و شەڕى ئايديۆلۆژى كە باوى نەماوە كورد پڕۆژەى ديبلۆماسى درێژ و كورت خايەنى نەبووەو نيە، راستە لەگەل دەرچوونى “رۆژنامەى كوردستان لە ٢٢ نيسانى ١٨٩٨” چالاكوانى دۆزى كوردمان، لە دەرەوەى كوردستان، هەبووەو هەيە، ئەوانەش خزمەتێكى گەورەيان بە زمان و كولتور و دۆزى كورد كردووە، دەتوانين ئەوانە بە ديبلۆماتكارى چالاكى كورد لە قەلەم بدەين. ئەو كەس و كەسايەتيانە وزەيەكەى زۆريان خستە گەر و ئەو بەرهم□يان نەچنيەوەو كە دەيانخواست. بۆ نموونە لە پەيمانى ئاشتى پاريس لە دواى جەنگى جيهانى يەكەم شەريف پاشاى خەندان، كە لە سلكى ديبلۆماسى ئيمپ□ا□ت□ريەتى عوسمانى كارى كردبوو و زمانە سەرەكيەكانى ئەوروپيشى دەزانى، هەولدەدات زلهه□زەكان رازيبكات كيانێك بۆ كورد مسۆگەر بكەن، كەچى دەبينين لەبەر ئەوەى كورد وشيارى و رێكخستنێكى نەتەوەيى پتەوى نەبوو هەر زوو بە زوو رووبەڕوى ناڕەزايى كوردەكان بووەوەو وايلێهات سەرى خۆى هەلگرێ و روو دەكاتە ئيتاليا و هەتا رۆژى مردنى، ١٩٥١، بێدەنگى هەلدەبژێرێ، هيوادارم بيرەوەريەكانى خۆى نووسيبێتەوە. لەبەر ئەوەى هەولەكانى تاكە كەسى بووەو لەبەر ئەوە نە سەركەوتنى بەدەست هێنا و نە بيرەوەريەكانى ديارن و، بە بێكەسى و لە دوورە ولات، لە ئيتاليا، كۆچى دوايى كرد و تا ئێستا گۆڕ و مەزارەكەى وونە. لە راستى دەبى وينەى كێلى قەبرەكەى ئيتاليام هەبێ و لەناو ئەرشيف□ك□م پارستوو□م.

دەتوانين ئاماژە بۆدامەزراندنى پارتى “خۆيبوون لە ١٩٢٧”، شۆڕشێ ئاڕارات، هەولەكانى مير جەلادەت بەردخان و دەركردنى گ□قارى هاوار لە ١٩٣٢، حيزبى هيوا لە ١٩٣٩، كۆمارى كوردستان – مەهاباد لە ١٩٤٥ – ١٩٤٦، دروستبوونى پارتى ديموكراتى كوردستان و شۆڕشى ئەيلول لە

١٩٦١ – ١٩٧٥ و دروستببونی پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان لە ١٩٩٢ تاکو ئێستا شتێک نیە بەناوی دیبلۆماسیەتی کوردستانی

لە بەر ئەوە ئەوەی بەناوی دیبلۆماسی کوردستانی هەیە، تاکو ئێستا، ئەوە بەرهەمی تاکە کەساکانە، بە بە بوونی پڕۆژە وپرۆگرامێکی دیاریکراو و بڕیار لەسەر دراو، هاتەتە بەرهەم. ئەوەتە لەگەل درستبوونی "کۆمەلەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا لە سالی ١٩٥٦" دەبینین کوردەکان، ئەوکات ژمارەیان زۆر زۆر کەم بوو، دەست بە جموجۆلی کولتوری و سیاسی دەکەن. لەگەل هەلگیرسانی شۆڕشی ئەیلول ئەو کۆمەلەیە ڕۆلێکی زۆر پۆزەتیف دەگێڕێ، بە تایبەتی لە فەڕەنسا، ئینگلتەڕا، ئەلمانیا، نەمسا و سویسرا بەلام پڕۆژە و جەدوەلی کارکردنیان نەبووە. ڕۆژ بە ڕۆژ کورد لە ئەوروپا، چی بۆ خویندن و چی بۆ کارکردن، ژمارەیان روو لە زیادی دەکات. بە پێی هەندی زانیاری و داتا ئێستا ژمارەی کوردەکانی ئەوروپا خۆی لە زیاد لە ملیۆنێک دەدات. بە داخەوە تاکو ئێستا وەک پێویست سوود لەو هەموو کوردە وەرنەگیراوە و کۆکردنەوەشیان لەژێر چەترێک ئاسان نیە.

لە سالی ١٩٨٣ لە فەڕەنسا "ئەنستیتوی کورد لە پاریس" دامەزرا و لە سەرەتاوە کوردی دیاسپۆرا هیوایەکی زۆری پێ هەبوو، هەرچەندە کاری ئەدەبی و کولتوری و سیاسی باشی کردووە بەلام لە ئاستی خواست و هیواکان نەبووە.

بە دروستبوونی پارتی کرێکارانی کوردستان لە باکور لە سالی ١٩٧٨ و دەستپێکردنی خەباتی چەکداری لە ١٩٨٤ بە بۆچوونی من تەکانێکیان بە "جولەی دیبلۆماسی"دا، لە ناوەوەو دەرەوەی کوردستان دەستیان بە دروستکردنی ڕێکخستن و سەندیکای کرێکاران و ژنان و لاوان کرد. ئەوە سەرەتایەکی بچووک بوو بۆ دروستکردن و پێگەیاندنی کادیری بواری دیبلۆماسی. پ.ک.ک. لە سالی ١٩٩٥ کەنالی ئاسمانی "مەد تیڤ" دەکاتەوە، بەو هەنگاوەش، بە یەکجار، هاولاتیانی هەموو بەشەکانی کوردستان، بە لەبەر چاوگرتنی ئاستەنگ و گرفتە دارایی و تەکنیکی و سیاسیەکان، توانیان هەندە لە هەوالەکان بە کوردی ببیستن و دەنگی کورد بگەیتە دەرەوە، بە تایبەتی وولاتانی ئەوروپا. بە رای من ئەوە خزمەتێکی گەورەی بە "ڕەوتی دیبلۆماسی کورد"ی کرد

پکک، پاشان، دەستی بە دروستکرنی "پەرلەمانی کوردستان لە دەرەوە" کرد، ڕۆلێکی باشی بینی لە چاوپێکەوتن و را گۆڕینەوە لەگەل پەرلەمانی ولاتان، زۆرجار کۆبوونەوەی سالانەی لە ناو پەرلەمانی وولاتانی ئەوروپا دەبەست. لە زۆربەی وولاتانیش مەکتەبێکی بەردەوامی بە ناوی "ئوفیسی ئینفۆرماسیۆنی کوردستان" کردەوە.

دیبلوماسی کورد، لە دوای ڕوخانی رژێمی سەدام حوسێن لە نیسانی ٢٠٠٣، دەکرا تەکانێکی گەورە بدات، لەم کاتەوە تاکو ئێستا وەزیری

دەرەوەی عێراق کوردە، بە سەدان سەفیر و قونسل کوردن، کورد لە پەرلەمانی بەغدا بە ٦٠ – ٨٠ ئەندام بەشدارە، بەرپرسیارەتی چەندەها لیژنەیی پەرلەمانی دەکات، لە شاندە پەرلەمانیەک بۆ دەرەوەی وولات بەشدارە و بۆ ماوەی ١٠ – ١٤ سال کورد ئەکتەری سەرەکی حکومەت و دیبلۆماسی عیراق بوو بەلام بە داخەوە هیچی نەکرد یان زۆر زۆر کەم جولە و دەستکەوتی هەبووە.
لە ٢٠٠٥ حکومەتی هەرێم لە زۆر وولاتانی ئەوروپی و ناوچەکە "مەکتەبی نوێنەرایەتی حکومەتی کوردستان" ی کردەتەوە بەلام بە داخەوە بە هەی عەقلی حیزبی و بنەمالە بەڕێوە چووە و دەچێ، نوێنەرەکان لە سەر ئەساسی دەسەزی و گوێ رایەلیان بۆ حیزب و بنەمالە دەستنیشانکراون هیچ سوودیان نەبووە یان شایانی ئەوە نیە باس بکرێن.

ئایاری ١٩٩٤، شاری تۆرینۆ – ئیتالیا، لە راستەوە مام جەلال، د. جاسم خۆشناو(کە نووسی کەبوونەوەکە دەنوسێ)، د. عیسام داود، تاریق ((خەبات بزێنی، …. سەردار، ئازاد فەخرەدین. لە بەرامبەر دەرنەچوون: نەوشیروان مستەفا ئەمین، شازاد سائیب و سەلاح رەشید))

پ ١٠: پێشنیاز و ڕێنوێنیتان چییە بۆ نوێنەری حزبەکان و حکومەتی هەرێم و بەڕێوبەرایەتی ڕۆژئاڤا، تا لە ئەوروپا بە ڕێی گرنگی خۆیان هەستن؟ ئەو هەڵە گشتییانە چین کە دەبێت کاتێک نوێنەر و وەفدێکی کوردیی دێنە ئەوروپا پێوەی پابەند بن لە کاتی وتوێژ و دانیشتنەکانیان لەگەڵ نوێنەرانی حزب و کەسایەتییە سیاسی و ئەکادیمییەکانی وڵاتانی ئەوروپا؟

و: بارەدۆخی کورد لە دەرەوە زۆر ئالۆز و پڕ کێشمە کێشە، لەبەر ئەوە هەڵسانگاندن و پێشنیار ئاسان نیە، لێرەدا پێویستە باسی زۆر خال و بابەت بکەین بە هیوایەی سوودیان هەبێ.
ئێمە دەزانین بارو دۆخی جیهان و نێودەولەتی، لە چاو ٤٠ – ٥٠ سال پێش ئێستا، گۆڕانی بنەڕەتی بەسەرداهاتووە، بەمشەوەیە دیبلۆماسیش گۆڕاوە. لە کۆنەوە دیپلۆماتکار و نێردە دیبلۆماسیەکان دەبوایە

کەسانی زمانزان، بە ئەزموون، شارەزا لە کاروباری سیاسی و کولتوری ئەوە ولاتە بن که بۆی دەچوون، دیاری دەکران، ئیستاش ئەو پێوەرانە بە شێوەیەکی کەمتر، لە بەرچاو دەگیرێن. تەکنۆلۆجی سەردەم پەیوەندیەکانیان ئاسان کردووە، رێگاکانیان کورت کردووە و زانیاریەکانیان زۆر کردووە.

وەک لە پێشەوە ئاماژەم پێدا تا کۆتایی سالانی ١٩٧٠ زا هەموو هەولەکان تاکە کەسی بوون، لە بەر هەلکەوتەی جوگرافی و سەختی بارودۆخی سیاسی و هۆیەکانی پەیوەندیکردن لە نێوان ناوەوەو دەرەوەی ولات پەیوەندیەکان لەسەر ئاستی خزم و یەکترن ناسینن بوون.

من وا هەست دەکەم لە کاتی شۆرشی ئەیلول، ١٩٦١ – ١٩٧٥ بەرپرسێکی لێهاتوو و شایستە بۆ پەیوەندیەکانی دەرەوە وجودی نەبووە، باوەڕ ناکەم راپۆرتێک یان رێنمایی لە ناوەو بۆ دەرەوە، سەبارەت بە چۆنیەتی کار کردن و داواکاری کورد، رەوانەی دەرەوە کرابێت یان بە پێچەوانەوە. ئەوە مانای وانیە کە لە دەرەوە کەسی چالاک و بە توانا نەبووبێ، بە دڵنیایەوە هەبوون بەلام وەک پێویست گوێیان لێنەگیراوە، ئەوەش لە بەر ئەوەی لە بنەڕەت حیزب و شۆڕش لەسەر عەقلیەتی فیودالی و خێلگەرایی دروست بوو بوون.

لە سەرەتای سالانی ١٩٨٠ کورد زیاتر روو لە ئەوروپا دەکات، جۆرە هەول و جموجۆلیەکی دەستجەمعی دروست دەبێت بەلام لە سەر ئاستی حیزبی، پ.د.ک، ی.ن.ک و پ.ک.ک، حیزبی دینوکراتی کوردستان و کۆمەلەی زەحمەتکێشانی، هەر کەس و لایەنە بۆ خۆی، پەیوەندی و هەماهەنگی لە نێوانیان نەبوو یان زۆر کەم بوو. رەوەندی کورد لە دەرەوە بوو بە ٣-٤ بەش، جموجۆلی و چالاکیەکان زۆرتر بوون، دەست بە سەردان و پەیوەندیکردن بە حیزب و فڕاکسیۆنەکانی پەرلەمانی ولاتانی جۆربەجۆر کران بەلام دیسان بە شێوەیەکی بێ بەرنامە و پڕۆگرام.

جاری وا هەبووە، لە ماوەی یەک مانگ، نوێنەری پارتی و یەکێتی سەردانی حیزبێک یان فراکسیۆنی پەرلەمانی وولاتێکیان کردووەو هەریەکە بە دژی یەکتر قسەیان کردووە! من بە خۆم زیاد لە ٣ جار راپۆرت و دۆسیەم لەسەر بارودۆخی ئیتالیا، هیزە سیاسیەکان، رای گشتی، پەیوەندی نێوانی عێراق و ئیتالیا، بۆ یەکێتی رەوانە کردووە و کەس بە یەک وشە وەلامی نەداوەتەوە. تۆ ئەگەر بە باشی زمان نەزانی، شارەزایی مێژوو، کولتوری ولاتێک نەبی ناتوانی پەیوەندی ببەستی و دروست بکەی یان سەرکەوتوو نابیت. ئەمە بۆ نوێنەر و نێردەی دەولتانیش هەر وایە.

ئێستا کورد لە هەموو ولاتانی ئەوروپا و ئەمەریکای باکور ژمارەیان زۆرە و دەتوانن خۆیان رێک بخەن، دەزانم ئەوە هەر بە قسە خۆش و ئاسانە، بەلێ گرفت زۆرە بەلام کەسانی بە توانا و زمانزان هەیە،

ئیمکاناتی ماددیش هەیە. کەواتە نوێنەرەکان، جگە لە دڵسۆزی و دەست پاکی و ناو و ناوبانگ، دەبی زمان و کولتوری دەولەتەکان باش بزانن، توانا و ئاستی کولتوری و ئەکادیمیان بەرز بێت.
نوێنەر و مەکتەبەکان بە بەردەوامی هەوال و زانیاری بۆ ناوەوە و رەوانە بکەن و بە پێجەوانەوە و وەربگرن، پیویستە زۆر بە وریایی رەفتار بکەن یان هەلوێستێک دەربڕن یان وتارێک بە زمانی ولاتەکە بلاو بکەنەوە. دەتوانم زۆر نموونە بێنمەوە کە هەندێ سەرکردەی کورد هاتوونەتە ئیتالیا و وەک پێویست رەفتاریان نەکردووە.
مەسعود و نیچیروان بەرزانی، لە دوای روخانی رژێمی سەدام حوسێن بە دەیان جار سەردانی ئیتالیایان کردووە و بەلام ئامادە نەبونە بەشداری کۆڕ و کۆبوونەوەیەک بکەن کە تیایا پرسیاریان لێبکرێ، لەبەر ئەوە هیچ رۆژنامە و کەنالی تیقی چاوپێکەوتنیان لەگەل نەکردوون. بە هەمان شیوە بۆ سەرۆک کۆمار، لە مام جەلالەوە تا د. لەتیف رەشید، ئەوانە بە حوکمی پۆستەکانیان دەیانتوانی لە سەردانەکانیان رۆل و پێگەی کورد پیشان بدەن و بەهێزی بکەن.
بۆ کوردانی باکور باسەکەمان کەمێک جیاوازە، لە کۆتایی سالانی هەشتاکانی سەدەی رابردوو رۆژنامەنوس و مامۆستای زانکۆ سەردانی لوبنانیان کردووەو، لە دۆلی بیقاع، چاوپێکەوتنیان لەگەل بەڕێز عەبدولا ئۆجالان کردووە و بلاویشکراونەتەوەو لە ئەرشیف▯ک▯م پاراستووم و ناوەڕۆکەکان رێک و پێکن. هەندێ نوینەرو کادیری پکک، پێش هاتنی ئۆجالان بۆ ئیتالیا ناوەو ناوە چاوپێکەوتنیان لەگەل رۆژنامە و هەندێ حیزب و پەرلەمەنتاری ئیتالی کردووە. بە پێی ئاگاداری من، لە سالی ١٩٩٣ تاکو ئێستا، ٥ نوینەری کوردانی باکور لە ئیتالیا ئالوگۆڕیان پێکراوە، هەر ٤ – ٥ سال جارێک نوینەرەکانیان دەگۆڕن. بەرای من ئەو ئالگۆرکردنە کارێکی زۆر باشە.
بە پێی زانیاریەکانی من ئێستا تەنها کوردانی باکور نوینەرایەتی و سەنتەری کولتوریان لە زۆربەی ولاتانی ئەوروپا هەیە، نوینەرایەتیەکانی حکومەتی کوردستان بە زۆری هی پارتین. لەم کات و ساتە نوێنەرایەتیەکی هاوبەش نیە و ئاسان نیە لە ئایندەیەکی نزیک هەبێ. نوێنەرایەتیەکانی حکومەتی هەرێم لە خزمەت دۆزی کورد نین و نابن و جێگەی متمانەش نین، ئەوە حکومەتی هەرێمە بۆتە ماشەی دەولەتی تورکیا و بە دژی بەرژەوەندیەکانی کورد، لە پێشەوەی هەموان هی باشور، دەجولێتەوە، سەرەڕای ئەو هەموو ئالگۆڕی بازرگانی و ریکەوتنی ٥٠ سالەی نەوت بە خۆڕایی تورکیا رێگە نادات نوینەرایەتی حکومەتی هەرێم لە ئەنقەرە بکرێتەوە. ئەگەر باسی ئیتالیا بکەم لە مەکتەبی حکومەت لە ٥ تا ٧ کارمەندی کورد و

ئیتالی کار دەکەن، بە کرێی بالەخانەکە و موچەی کارمەندەکان سالانە نیو ملیۆن دۆلار سەرف دەکرێ، ئەوە بێجگە لەو پارەیەی، وەک خۆیان دەلێن، بە بێ لێبیکردن تەرخانکراوە. ئەوە لە کاتێکدایە کە پارتی و یەکێتی نوێنەری خۆیان هەیە و موچەشیان بۆ دابینکراوە. ئەوەندەی من ئاگاداربم نە بە یەکەوەو نە بە تەنها شتێکی وا نەکراوە شایان باسکردن بێت. هەموو هەولێکیان بریتیە، لە ناو رەوەندی کورددا لایەنگری خۆیان زیاد بکەن.
هەرێمی کوردستان لە دوای کەوتنی رژێمی سەدام حوسێن، بە تایبەت لە کاتی پەلامار و هێرشەکانی داعش، هەلێکی زێڕینی بۆ رەخسا پەرە بە دیبلۆماسێتیەکی نیشتمانی بدات بەلام بە داخەوە، وەک ئاشکرایە، هەمووی کردە قوربانی بەرژەوەندی خێلگەرایی و بنەمالەی بارزانی و تالەبانی. ئەوەش بووە هۆی شکستێکی “کەمەرشکێن” و رۆژ بە دوای رۆژ زیانەکان زۆرتر دەبن.
لەبەر ئەوە ناکری باسی “دیبلۆماسی کورد” بکەین، ئەوەی هەیە هی پارتە سیاسیەکانە وتاکو ئێستا شکستیان هێناوە، بەرهەمەکەی لە باشورر بۆتە مەسەلەی هاتن و نەهاتنی “موچە”، لە رۆژهەلات “ئاشبەتال”ی سەرگەردانی، لە باکور و رۆژئاوا لە لایەن تورکیا و پارتی گەمارۆدراون.
کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان – کنک”، سەرەڕای تێکۆشان و چالاکیەکانی، وەک پێویست، هەولی کۆکردنەوەو رێکخستنی کوردانی دەرەوەی نەداوە و هیوادارم لە ئیستاوە خەمێکی جدی لەم مەسەلەیە بخوات و کەسانی رۆشنبیر و ئەکادیمی کوردیش رۆلی خۆیان بگێڕن و بەشداری ئەم خەباتە نیشتمانیە بکەن.

گۆڕی پیرۆزی شەریف پاشای خەندان، باوکی دیپلۆماسیەتی کورد، بە کامێرای د. جاسم خۆشناو، ئیتالیا